

Alvar Loog

Teater N099

Ajus süttivad öötuled ...

Olen oma pika, ent tühise elu jooksul vaadanud palju erisugust teatrit. Sealhulgas kahetsusväärsest palju sellist, mille peamine soov ja olemisõigustus on olla iga hinna eest võimalikult erisugune. Kuid nüüd sattusin esimest korda etendusele, mille ainus esineja ja etteaste on eesriie.

Oh kui palju on mul olnud teatriõhtuid, mille puhul olen tagantjärele soovinud, et saalist nähtu oleks piirdunud üksnes suletuks jääva eesriidega; kus eesriie – see teatri semiootiliselt laetud, ent semantiliselt tühi funktsioon, mis markeerib etenduse/vaatuste algust ja lõppu – oli minu jaoks parim, mida laval näha sai.

Eesriie on teatris tavapäraselt piir: eikellegimaa lavalt pakutava kunsti ja saalis istuva publiku vahel. Kuid Elis Saarevälija installatsiooni puhul täidavad eesriide harjumuspärasest funktsiooni hoopis teatrisaali ukсед. Prožektorite suunatud kiired osutavad, et eesriie ise on sedapuhku etendus. Istun maha. Eesriie ja mina – nüüd oleme siis viimaks kahekesi. Midagi rohkem ei ole ja sisetunne ütleb, et midagi rohkem ei tule. Ei tulegi. Seekord ei sega teater meie kohtumist.

Selgub, et eesriidel on rääkida lugu, tema staatiline olek on omal moel dünaamika väljendus, ta on semantiliselt laetud. Selle kallist materjalist eesriidega on midagi tehtud. Teda on väärkoheldud. Kogemata või kunsti nimel? Vist viimast, sest eesriie ise paistab olevat rahul. Ta edvistab. Ta uhkeldab oma aukudega. Selline äraspidine *bling-bling*, räbal-dumise glamuur, dekadentsi poeesia.

See eesriie on justkui puujalaga printsess. Ma ei suuda valida, kas peaksin teda imetlema või talle kaasa tundma? Samas karjub eesriie – või täpsemalt need temas leiduvad lõputud augud – hoopis interpretatsiooni ja kontseptuaalse raami järele: „Tõlgenda mind! Anna mulle tähendus! Sest see tähendus on mu elu, ilma selleta olen lihtsalt üks deformeerunud tükike tekstiili!”

Püüan pakkuda semiootilist vastutulelikkust ja pingutan mõne aja kogu oma vähest kooliharidust ning nappi kujutlusvõimet appi võttes. Kuid eesriie on minu jaoks oma monumentaalsusest, totaalsusest ja sümpaatsusest hoolimata täiesti tähendusvaba. Minu teadvus vaikib.

See on kuldne vaikus. Mu pisikese aju loperdav kõvaketas aeglustab oma pöörlemise hoogu ja jääb viimaks peaaegu seisma. Ajus süttivad öötuled. See pole mitte väsimus või igavus, vaid tühjus. Eneseküllane tühjus. Magus tühjus. Sattumine mittekuhugi. Teadvuse ajutine tagasijõudmine looteasendisse. Oh kaunis hetk, sa viibi veel ...

Saalist välja astudes leian uue – ja teatud mõttes lunastava? – tõlgenduse hoopis iseendale: kui nooremana poleks ma oma pettumuseks osanud sedatüüpi tähistajale tähendust leida, siis nüüd – vanema, tuimema ja rumalamana – oskan ma selle tähenduse õnnelikult leidmata jätta.

6.–15. oktoober 2016

Elis Saareväli

KÜLLALTKI HÄSTI

Installatsioon, töödeldud kangas

V Artishoki Biennaal

Alvar Loog

Teater N099

Personal Jesus?

Inimlik arusaam kuldajast on alati olnud müütiline – seda epohhi on ikka mõttes paigutatud kas tulevikku või minevikku, pessimistid ja ilmalikuma maailmavaatega inimesed peamiselt viimasesse. Sestap enamik meist kas elab mõtetega minevikus või teeb tegusid tuleviku jaoks.

Olevik on seevastu tavaliselt olnud ikka pelgalt midagi, mis tuleb lihtsalt kuidagi üle elada – kus saab mitte enese ja elu üle rõõmustada, vaid üksnes püüda kannatuste ja eneseeituse hinnaga olla valitud eetiliste, religioosete, romantiliste, imagoloogiliste, sportlike, majanduslike jm kriteeriumite kohaselt õnne vääriline, et see siis üha eestlibisevamas tulevikus millalgi kohale võiks jõuda. Teadagi: „Kes kannatab, see kaua elab”, „Raske õppustel, kerge lahingus”, „Tee tööd ja näe vaeva, siis ...”

Kuid hoolimata inimese bioloogilisest instinktist, mis ei lase naljalt elule (ehk teisisõnu: olevikule ja tulevikule) selga keerata, on düstoopilised tulevikuprognosid kümnetes kordades levinumad kui utoopilised. Nagu laulis Public Enemy: „The future holds nothing else but confrontation”. Või ansambel Taak: „Oraakli vastus on alati „surm””. Andres Lõo lubab meile pakkuda teistsugust vastust. Mis on juba iseenesest omaette väärtus, teatavas mõttes koguni vastutustundetu originaalitsemine.

Tema monoetendus näib eelreklaami kohaselt kuuluvat nende teoste hulka, mida ennast (ja mille võimalikku mõju) saab kontseptuaalselt hõlmata sama palju kui näiteks seksi, *benji*-hüpet, narkotrippi, orgasmi, adrenaliinisööstu, nirvaanat, leina, surmahirmu, narkojoovet jms. Ehk teisisõnu: seda ei saa peaaegu üldse kontseptuaalselt hõlmata. Selle peab ise läbi tegema, oma teadvuses läbi elama.

Andres Lõo teose olemusest ning kunstilisest ja/või praktilisest mõjust saavad rääkida vaid need, kes on seda ise kogunud. Siinsete ridade kirjutamise ajal mina nende hulka kahjuks ei kuulunud. Sest paar nädalat enne biennaali tegelikku toimumist tutvustas Lõo osalevatele kriitikutele kirjeldavate sõnade toel üksnes oma kunstilisi kavatsusi. Mis tundusid mulle sümpaatsed.

Ma sain aru, et Lõo eesmärk on ei rohkem ega vähem kui „pimedusest valgusesse minek” – teadvusseisundi muutumise teekond, mille publik koos temaga kuni kohalejõudmiseni loodetavasti kaasa teeb. Esteetiline riitus, kunst kui teraapia. Ma olen ise kahe jalaga olevikus elav optimist ning seega ootan huvi ja mõningase hirmuga, kas Lõo suudab koos lahendustega mulle etenduse käigus „maha müüa” ka vastavad probleemid.

6.–15. oktoober 2016

Andres Lõo

UTOPIAANA
Etendus, ~30 min

V Artishoki Biennaal

Alvar Loog

Teater N099

Las keegi kuulutab lehes, et hauaplats on vaba?

Kunstis pole minu meelest mõtet hinnata kavatsusi ning ideaale, vaid ikka ja üksnes valmis teoseid. Sest ükski idee või ideaal pole vaba loomingulise eneseväljenduse seisukohast võetuna iseenesest hea või halb. See ongi eetika ja esteetika peamine erinevus. Kunstis saab igaüks endale ise reeglid luua ja need oma teos(t)e kaudu legitimeerida, elus on omaenese reeglite kehtestamine palju keerulisem ning kohati päris võimatu.

Kristel Saani töö, mida mina siinsete ridade kirjutamise ajal veel näinud ei ole, lubab eelreklaami põhjal suurt meediumite orgiat ja katset teha mitmekihiline sünes- teetiline tõlge. See plaanib viia teatritehniliste vahenditega läbi teatava riituse, teha *black box*ist inkubaator. Peale esitaja enese tulevad mängu heli, video, valgus, foto, sümbol- väärtusega teatraalne kostüüm, eelsalvestatud teksti tehniline taasesitus ja lavalt kostuv kõne, mida kõiki seob tervikuks esitaja enese elust pärinev autobiograafiline aines.

Kristel Saan kirjutab oma heliliseks installatsiooniks nimetatud teose kohta, et see on oma olemuselt pigem kogemus või sensatsioon ja sisult taassünd, ühe etapi läbimine. Kuna ilmselgelt on silmas peetud autori enese eluetappe ja neist ühe läbimist, tekib auto- maatselt kiuslik küsimus: mis minul kui publiku liikmel sellega asja on – kas see ideaaliks seatud taassünni kogemus laieneb ka mulle?

Ja veel: kas siin on üldse taotletud esteetilist elamust või üksnes püsivat psüühilist seisundimuutust? Kas selle kunstiteose väärtuse hindamisel pean ma lähtuma ainult tema praktilisest mõjust, ehk oma võimaliku „taassünni” kvantitatiivsest ja/või kvalitatiivsest määrast? Kas see taassünd peaks toimumise korral andma tulemuseks mingi eelmise mina või järgmise mina või kellegi, kel praeguse minuga midagi pistmist ei ole? Kas ma peaks enne etendusele tulekut vanade sõpradega igaks juhuks hüvasti jätma ja elukindlustuse ära tegema?

Kristel Saani kunstiline kavatsus on minu jaoks ühtaegu peibutav ja hirmutav. Umbes nagu ühes Jaan Kaplinski aastakümnete eest kirjutatud luuletuses esitatud programm: „Pole vaja olla ja jääda, pole vaja enne midagi lõpetada [---] kaasa võtta pole midagi vaja, tagasi tulla pole vaja; tagasi tulla [---] iseenda, oma peavalu, stenokardia, valgete linade, oma hauaplatsi juurde. [---] Las keegi, kes usub oma kohust, paneb linad kokku; Las keegi kuulutab lehes, et hauaplats on vaba ...”

6.–15. oktoober 2016

Kristel Saan

ORGAANILISELT KASVANUD
Installatsioon, video, performance

V Artishoki Biennaal

Alvar Loog

Teater N099

Selektiivne tolerants ja rahvuslik enesetapp?

Kas sallimatus sallimatuse vastu peaks olema sallitav?

Kas kõik katsed vastanduda mustvalgele mõtlemisele ei tugine printsiibis ise samuti mustvalgele mõtlemisele?

Kas võitlus eelarvamuste vastu pole enamasti pelgalt püüd kehtestada ühtede eelarvamuste asemele teisi eelarvamusi?

Kas katse päästa „demoniseeritud ja marginaliseeritud“ ei lõppe enamasti mitte väidetavate demoniseerijate ja marginaliseerijate demoniseerimise ning marginaliseerimisega?

Kas loobumine rahva kollektiivses rahvuslikus eneseteadvuses negatiivsest identiteedist pole mitte loobumine kogu rahvuslikust identiteedist?

HEAD LAPSED, NEED KASVAVAD RAHVUSRIIGITA?

6.–15. oktoober 2016

SKATKA

OKASRIIGIKE
Video

V Artishoki Biennaal

Alvar Loog

Teater N099

Kosmiline üksindus, kosmiline kurbus, kosmiline bluus

Olen alati arvanud, et kõik raadioamatöörid on omal moel romantikud. Kuid mida arvata mehest, kes püüab rikki läinud ja utili arvatud satelliitide signaale, neid vinüülplaadile salvestab ning kunstibiennaalil ette mängib?

Kas ta presenteerib luhtunud kommunikatsiooniahelat, milles puudub nii mõistusega adressant, selge sõnum, teate kood kui ka konkreetne adressaat – ehk kõik peale kanali, stiihiliselt semantikavaba teate ning müra? Või soovib ta kunstipubliku arvelt potentsiaalsete adressaatide ringi laiendada – ehk keegi tunneb ära kaugelt kosmosest just talle saadetud sõnumi ja vastab? Või teeb ta seda lihtsalt selleks, et kogu see värk on nii südantmurdvalt – ehkki üldse mitte kunstipäraselt – ilus ja kurb?

Inimese fundamentaalsete vajaduste puhul, mille hulka kuulub vaieldamatult ka sõbra/kaaslase olemasolu, jääb matemaatiliselt väljendatult näiteks kahe ja kolme vahele kõigest üks, ent nulli ja ühe vahel on lõpmatus. Kas selle kasutult ja sihitult külma kosmosesse üksinda tiirlema jäetud, ent imekombel ise tööle hakanud (ning ühtlasi eneseteadvuse omandanud?) satelliidi signaalide taga pole mitte katse seda lõpmatust ületada, meeleheitlik püüd leida endale laiast galaktikast ja igavikust üks sõber?

Ma ei lase sellel kujutluspildil kujundiks muutuda, mind huvitab ja puudutab just selle konkreetse satelliidi kosmiline üksindus ja kurbus, mis minu sentimentaalse kujutlusvõime pakunud melodramaatilises tõlgenduses näib kosmilise bluusina. Kuid kuna mul puudub tehniline suutlikkus vastamiseks, saab sellest ühepoolsest – ja seeläbi luhtunud? – kommunikatsioonist ikkagi kunst. Kõigest kunst.

6.–15. oktoober 2016

Taavi Suisalu

ETÜÜDID MUSTAS

Installatsioon, satelliidid, vinüülplaat, modifitseeritud vinüülimängija, vastuvõtja, laud, tool, erinevad materjalid

V Artishoki Biennaal

Alvar Loog

Teater N099

Daam koerakesega

Olen kuulnud paari inimest heldimusega meenutamas, et ta pole oma elus kunagi ega kuskil sama mõnusalt maganud kui mingil käsu korras külastatud ooperi- või balletietendusel, mis oli oma igavuses teadvusele liiga palju kanda. See on hea näide kunsti rahustavast mõjust, mis sest, et saavutatud soovimatult.

Kunstnik Sirgid Viir mängib oma teoses igavusega teadlikult ja eesmärgipäraselt. Ta paistab uskuvat igavuse potentsiaali, näib hindavat elu pausikohti, kus teadvusel on mõtete ja tunnete toorainet mitte üle (nagu tänapäeva inimesel tavaliselt), vaid puudu. Igavus on tänapäeva heaoluühiskonnas, kus teave ja meelelahutus püsivad ööpäev ringi meist ainult telekapuldi klõpsu, nutitelefoni näppimise või arvuti hiireklõpsu kaugusel, seega vist suhteliselt defitsiitne meeleseisund. Ning nii oleme jõudnud olukorda, kus inimene vajab kunsti mitte niivõrd oma tundeelu, mõtlemise ja kujutlusvõime ärgastamiseks, vaid hoopis uinutamiseks?

Saalis valitseb leinamaja ootesaali meeleolu: vaikne, rahulik, isegi teataval määral pidulik. On tunne, nagu viibiks eikusagil. Eksponeeritava teose miniatuursus näib olevat taotluslikult pöördvõrdelises suuruses ekspositsioonipinna mastaapsusega. Pildil on pilveke. Töö ise kannab pealkirja „Ootesaali improvisatsioon”. Mida siin oodatakse? Elu mõtet? Und? Surma? Pulsi alanemist? Godot'd? Tähendust? Minu jaoks töötab see pilveke kujundina täiesti tühikäigul, ta ei väljenda midagi peale oma pilvesuse. Mida ongi ilmselt taotletud. Kuid ta ei rahusta mind, pigem teeb närviliseks, tekitab asjakohatuid küsimusi.

Mida kunstnik seda pilvekest pildile pannes silmas pidas? Meenub Anton Tšehhovi „Kajakas” tegelasena esinev kirjanik Trigorin, kes kurdab oma elukutse üle: „Kirjutan vahetpidamata nagu postihobusel ja teisiti ma ei saa. Näen pilve, mis on tiibklaveri moodi. Mõtlen: mingis jutus tuleb ära mainida, et taevas ujus pilv, mis oli tiibklaveri moodi”. Sigrid Viiru töös esinev pilv on südamekujuline, justkui kergelt kreenis süda. Kas sarnaselt Trigoriniga, kes tundis kompulsiivset sundi pilvi meelde jätta ja kirjeldustes kasutada, tajub Viir oma elukutse ohvrina kohustust pilvi pildistada ning biennaalil eksponeerida? Ja üleüldse: miks ma pole enam ammu Tšehhovit lugenud?

Viir kirjutab saatetekstis, et tema teos on võimalus tundmatusse põikamiseks. Mina põikasin sellega kohtudes hoopis tuntu ja armastatu juurde, mida Tšehhovi looming endast minu jaoks kujutab. Viir lisab, et „Ootesaali improvisatsioon” on filter, mille läbimisel jõutakse kohale. Kuhu? Mina jõuan tagasi teatri jalutussaali ja sean sammud koju. Olen elektriseeritud, pulss on elevusest päris üleval. Kas jõuan enne uinumist täna veel paar tunnikest Tšehhoviga veeta? Ja sitta neist näidenditest, hoopis tema jutustused peaks üle lugema!

6.–15. oktoober 2016

V Artishoki Biennaal

Sigrid Viir

OOTESAALI IMPROVISATSIOON
Valguskast, A4 foto

Alvar Loog

Teater N099

Ohvristaatusest saab elusaatus, valust kunst?

See on üks moodsa elu paradokse, et minu teadlik esmakohtumine lähisuhtes füüsiliselt väärkoheldud õrnema soo esindajatega – kes pidavat statistika andmetel moodustama ligemale veerandi kõigist Eesti täisealistest naistest – toimub kunstibiennaalil, kus mina olen külastaja ja nemad on osa ühest teosest.

Flo Kasearu teoses on kogu dramaturgiline süžee elult eneselt, kuid tekst on kirja pandud nimetu juristi käega. Kunst, mis pole siin sõnagi muutnud ega lisanud, pakub neile autobiograafilistele sündmustele üksnes raami ja seeläbi ka uut vaatepunkti.

Etenduse jooksul nihkus fookus lähisuhtevägivallalt – kas tahes või tahtmatult? – kohtuvägivallale, füüsiliselt vägivallalt emotsionaalsele vägivallale. See on topeltraagiline ja groteskne, kuidas kohtusaal ja kantseliit inimest töö ja õigluse nimel objektistavad, taandavad kiretult muutujaks ebaselge ning pidevalt eestlibiseva lahendusega võrrandis. Suunavad psüühilisele Erna retkele, mida üks kohtusaaga enesest ohvri jaoks kahetsusväärsetl sageli kujutab.

„Privaatsuse sooviavalduse ilmestamine” on nii kontseptuaalsest kui ka performatiivsest aspektist vaese mehe elulooteater, millest võidavad esinejad ilmselt rohkem kui vaatajad. Autobiograafilise sisuga kohtudokumentide avalik ettekandmine täidab pigem praktilist kui performatiivset funktsiooni – mulle jäi saalis istudes mulje, et see tegevus võimaldab neil naistel justkui objektist tagasi subjektiks saada, tuua juriidilise perspektiivi kõrvale inimlik ja isiklik. Kuid valu ei kipu sel moel eriti kunstiks saama.

Küll aga mängitakse laval veenvalt läbi arhetüüpne antagonism: subjekt vs. süsteem. Võitjat ei ole ega ilmselt ka tule, kuid kaotaja on üldiselt ette teada. Lavastus näitab, kuidas saadakse ning jäädakse ohvriks: kuidas pealesunnitud ohvristaatus hakkab sellesse sattunud määratlema ka tema enese silmis, võtab talt vaikselt viimase usu ja eneseväarikuse, sunnib alalise alandusega harjuma, saab tema saatuseks. Ning toob ta lõpuks koguni kunstibiennaalile esinejaks.

Minu ees pole üks järjekordne inimöötmeliseks toimetatud tragöödia, nagu ma neid narratiivses kunstis igal sammul kohtan. See on totaalne tragöödia, milles pole mingeid *comic reliefs*, *deus ex machina*’t ega *happy end*i, pole õiget lootust ega lunastust. Tunneli lõpus paistab uus tunnel.

See tunnetatud perspektiivitus paneb küsima: milline on inimelu väärtus võrreldes töö ja õigluse omaga? Kumb on väärtuslikum? Kumba peaks valima juhul, kui mõlemat korraga ei saa? Kas töö ja õigluse nimel on mõistlik tuua ohvriks omaenese veel elamata elu – et kui trumm on läinud, siis mingu ka trummar? Kas ohvristaatusest on võimalik välja astuda nagu vanast ülikonnast?

Etendusel nähtu süvendab minu veendumust, et võimaluse korral peaks ohver otsima mitte niivõrd vana loo lõpetust, vaid eelkõige või koguni üksnes täiesti uut lugu. Ja enamasti ei saa see alata kohtusaalist. Ega vist ka teatrisaalist ...

6.–15. oktoober 2016

V Artishoki Biennaal

Flo Kasearu

PRIVAATSUSE SOOVIIVALDUSE ILMESTAMINE
Performance koostöös
Pärnu Naiste Tugikeskusega, ~2 h

Alvar Loog

Teater N099

Kust tuleb jultumus juttu alustada?

Vaikuse barjäär, mida võõrad inimesed üksteise juuresolekul enamasti säilitada püüavad, on kultuurikonventsioon, millega õhtumaades paljude lõuna ja ida poolt tulnute meelest natuke liiale on mindud. Anekdoot kahest üksikul saarel elavast inglise džentelmenist, kes üksteisega ei suhtle, kuna keegi pole neid tutvustanud, osutab, et teatud inimeste jaoks on võõra inimese kõnetamine ebaviisakam kui tema kohalolu täielik ignoreerimine.

Ühes Mati Undi romaanis küsib minategelane iseendalt: „Kust tuleb üldse jultumus juttu alustada?” Tõepoolest, mis õigusega püütakse teise inimese tähelepanu, sunnitakse teda suhestuma ja artikuleeritult vastama, kistakse sotsiaalsetesse suhetesse? Oh see on päris traagiline, kuidas korraliku lastetoaga inimesed vahetavad pealesunnituid sotsiaalse suhtluse kaudu iga päev oma hindamatut aega ja jagamatut tähelepanu viisakuse peenrahaks!

Ja siis veel kõik need olukorrad, kus mingit normatiivsust püütakse su intellektile maha müüa, kasutades kõnetuse konstrueeritud objekti, millega sa kellegi lootuste kohaselt eneselegi teadvustamatult samastud. Alati, kui loen või kuulen kuskilt, kuidas peaks toimima nt „iga haritud inimene”, „iga tõeline eestlane”, „iga õige mees”, „iga hooliv isa” jne, üritan punkarlik-puberteetlikult käituda võimaluste piires täpselt vastupidi.

Aga kuidas suhtuda sellesse, kui kõnetamine toimub selja tagant, anonüümselt ja umbisikulise pöördumise korras, andes inimesele võimaluse end ühtaegu nii kõnetatuna tunda kui ka võimaluse kõnetuskatset ignoreerida?

Seda viimast olen ma nooremana perversse sotsiaalse eksperimendi korras ka ise mõnel korral praktiseerinud, hüüdes ööklubi garderoobi järjekorras üle peade justkui kellelegi konkreetsele, ent tegelikult mitte kellelegi: „Hei, sina, ilus tüdruk!”. Seejärel vaatasin alati mujale, ent püüdsin siiski silmanurgast fikseerida kuuldekauguses olnud noorte naiste reaktsioone: kes tunneb end ilusa tüdrukuna kõnetatuna ja pöörab ringi, kes mitte. See on üks võimalus heita pilk naiste minapildile, eristada veetlevaid tühkatriinusid *wannabe*-printsessidest.

Sisenedes Sten Saaritsa lavastatud ruumi, satun häälte kiirtevihku. Mind kõnetatakse. Otsekui lootuses, et keeraksin ringi ja astuksin kommunikatsiooniahelasse. Algu- ses olen tähelepanust meelitatud, kuid taipan enese kohta üllatavalt kiiresti, et selle mehaaniliselt luupiva kõnetuse taga pole subjekti. See on keel ise, mis kõneleb, tardunud keel nagu ämblik merevaigus. Täpselt nagu Lev Rubinšteini „Kartoteekides”. See on müra, mille abil võib dekonstrueerida teatud keelelisi diskursusi ja keelt ennast, kuid millega saab inimlikul tasandil suhestuda üksnes skisofreenik. Mina ei soovi midagi ega kedagi dekonstrueerida ja ma ei ole skisofreenik. Selle tõdemusega taandun tagasi teispoole vaikusebarjääri.

6.–15. oktoober 2016

V Artishoki Biennaal

Sten Saarits

RAMBITULED

Heliinstallatsioon, 6 ruuporkõlarit,
1 madalsageduskõlar

Alvar Loog

Teater N099

Eepiline feil

Astun saali. See on segadus esimesest silmapilgust. Puhas kunst lööb mu pea kohal lainetena kokku, tekitades uppuja tunde. Vaatan seda installatsiooni nagu aborigeen tähelaeva ja saan aru ainult sellest, et ma mitte millestki aru ei saa. Kõik minu pakutud tõlgendused libisevad taiese sümboolselt kehandilt maha, osutuvad liiga lihtsaks, oma objekti madaldavaks ja trivialiseerivaks, nad ei suuda hõlmata tähistajat kogu selle detailikülluses ning kompleksuses. Tähenduste tsunami tulvab kuskilt kõrgelt üle minu peanupu, mul jääb selleni küündimiseks puudu poolsada IQ-pügalat ja paar akadeemilist kraadi.

See on nüüd see hingeseisund, mille hamletliku küsilause vormis esitatud ideaali-lähedane kirjeldus leidub ühes vanas Vello Orumetsa laulureas: „Kas nutma peaks või südant säästma?“. Jah, üks minu õudusunenägudes korduvalt nähtud olukord on saanud Artishoki raames reaalsuseks – mul on kohustus kirjutada kunstiteosest, millega mul puudub vähimgi kontakt (sh konflikt) ja seda nii esteetilisel, eetilisel, erootilisel kui ka teoreetilisel pinnal. Minu ees on kompromissitu abstraktne kunst. Siin pole grammigi sellest, mida ma inimese loomingulise eneseväljenduse puhul mõistma olen õppinud ja hindama harjunud: romantismi ja humanismi, põnevust ja pornograafiat, melodramaatikat ja vägivalda, didaktikat ja lunastuslootust, läbinähtavaid allusioone ning plakatlikke kujundeid ...

Mida teha? Tõmban hetkeks toolil hinge, surun ahastuse maha, julgustan ennast ja lähen sportlikust huvist veel ühele ringile ümber taiese. Õhk on teose ümber tähendusest paks, kuid mul pole koodi. Kogu see installatiivne lavastus töötab minu jaoks tühikäigul, paljastades minu rumalust, harimatust, fantaasiavaesust, arenemisvõimetust ning sisemist tühjust ja tühisust. Kunst on suur, aga sina, Alvar, oled väike, väeti ja vääritu! Pole sinust tähenduste taltsutajat, uljast surfarit semioosise kõrgetel lainetel! Teadvustan ja tunnistan oma allajäämist: mitte mina ei andnud hinnangut teosele, vaid teos minule. Ja see hinnang oli hävitav.

Vaarun saalist välja, nutan peatäie teatri tualetis, helistan emale, nutan veel natuke, luristan kohvikus enesehaletsuse leevendamiseks kummeliteed ja kirjutan ühe käega trükkides ning teisega pisaraid pühkides selle „eksperthinnangu“. Kui end avalikult lolliks teha, siis lõpuni, enese vastu halastust tundmata. Olgu see karistuseks endale ja õpetuseks teistele. Jäetagu juba ükskord meelde ja kuulutatagu tänavanurkadel: kunst kuulub kõigile, aga mitte igaühele!

6.–15. oktoober 2016

Eike Eplik

LAVASTUS

Skulptuuriinstallatsioon, portselan,
kips, puit, kuld, erinevad materjalid

V Artishoki Biennaal

Alvar Loog

Teater N099

Laena segumasinat, Vanemuine!

Sven Parkeri aktsioon tundub mulle katsena rääkida pisut värskemas ja voolavamas sõnastuses uuesti üle üht vana anekdooti, mida kõik täna õhtul siia ruumi sattuvad inimesed on ilmselt juba ammu kuulnud. Vana anekdoodi all pean ma mõistagi silmas 1917. aastal loodud „Purskkaev”. Olen täheldanud, et selle Marcel Duchampi kunagise meistritöö kõik tänapäevased kloonid sünnivad pikkade ja hallide habemetega ning pakuvad tajunihke ning diskursuse dekonstruktsiooni asemel enamasti üksnes tüütut äratundmisrõõmu või panevad parimal juhul kõigest muigama.

Parkeri teos vajab mõjule pääsemiseks kas väga talupoeglikult eluterve mõtlemisega (ehk kaasaegselt kunstist ja selle teooriast rikkumata) inimestest koosnevat audiotooriumi. Või siis avara fantaasia ning kunstiteaduse kraadiga isikute seltskonda, kelle hulgas on igaühel suvalise kunstilise artefaktiga kohtudes seda tõlgendav ja õigustav teooria alati tagataskust võtta. Mina ei kuulu kahjuks kummagi nimetatud grupi hulka, ma olen umbes täpselt nende kahe vahepeal. See on kahetsusväärne positsioon: täieliku teadmatuse süütu seisund on pöördumatult läinud, kuid õiget haritust ei ole ega tule.

Minu silmis oleks see kohalolu-vales-kohas-printsibiile tuginev teos igati mõjus, kui selle kohalolu koht oleks veel valem; kui see aktsioon toimuks näiteks mitte riiklikult finantseeritud biennaali raames galeriiks kohaldatud teatrisaalis, vaid hoopis kunstniku juures kodus ja tema enese raha eest. Eriti lahe oleks, kui luksust, et vaadelda enda valitud keskkonnas karjuvalt ebapraktilise ülesande kallal töötavaid inimesi, lubaks endale keegi, kes oma majandusliku olukorra tõttu seda enesele lubada ei tohiks. Selles aristokraatlikus kapriisis oleks puhast praktilist absurdi, särtsuvat hullust ja raiskamise poeesiat, mida ma suudan mõista ning oskan hinnata. Sel juhul laieneks pisut teose mõttelised raamid, hõlmates peale töötajate ka töö tellija. Ning minu huvi ja kunstilise taju fookuses oleks pigem viimane.

Galeriis ja iseäranis teatrisaalis olen ma elu jooksul käinud rohkem, kui meenutada suudan ja soovin. Segumasinaga olen veerand sajandi eest kahe ehitusel mööda saadetud tööaasta jooksul veetnud tuhandeid tunde. Nende kolme kokkupanek minust kahjuks üle sõbraliku muige midagi välja ei pigista. Selle põhjus on ilmselt üks kahest: kas see töö on üsna täpselt päevapealt sada aastat hiljaks jäänud või olen mina omakorda sada aastat ajast maas.

6.–15. oktoober 2016

Sven Parker

VALGUS SUUNAGA TERRITOORIUMILE
*Installatsioon, teesillutuskivid,
segumasin, liiv, erinevad materjalid*

V Artishoki Biennaal